

مجموعهٔ انواع شعر عربی محلی مردم عرب ایران

(ترجمه و شرح به فارسی)

جلد اول

شعر دارمی

تالیف: یاسین حاجم بچاری

سرشناسه	:	حاجم بچاری، یاسین، ۱۳۳۵-
عنوان و نام پدیدآور	:	مجموعه انواع شعر عربی محلی مردم عرب ایران: (ترجمه و شرح به فارسی) / تألیف یاسین حاجم بچاری
مشخصات نشر	:	تهران: عبارت، ۱۴۰۳ -
مشخصات ظاهری	:	ج:
شابک	:	ج: ۳-۵-۹۰۸۸۷-۶۲۲-۱۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه
مندرجات	:	ج. ۱. شعر دارمی -
موضوع	:	شعر عربی -- ایران -- تاریخ و نقد
		Arabic poetry -- Iran -- History and criticism
		شعر عربی -- ایران -- خوزستان -- مجموعه‌ها
		Arabic poetry -- Iran -- Khuzestan (Province) -- Collections
		شعر عربی -- ایران -- خوزستان -- تاریخ و نقد
		Arabic poetry -- Iran -- Khuzestan (Province) -- History and criticism
رده بندی کنگره	:	PJA۵۲۹۲
رده بندی دیویی	:	۸۹۲/۷۱۶۰۰
شماره کتابشناسی ملی	:	۹۷۵۹۹۴۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیبا

نام اثر	مجموعه انواع شعر عربی محلی مردم عرب ایران / شعر دارمی
مولف	یاسین حاجم بچاری
صفحه آرا و طراح جلد	فاطمه حبیبی
ویراستار	فاطمه حبیبی - میعاد نوری
ناشر	انتشارات عبارت
قطع	وزیری
چاپ	گیلان
نوبت چاپ	چاپ اول ۱۴۰۳
شمارگان	۲۰۰ نسخه
قیمت	۳۰۰,۰۰۰ تومان
شابک جلد	۹۷۸-۶۲۲-۹۰۸۸۷-۵-۳
شابک دوره	۹۷۸-۶۲۲-۹۰۸۸۷-۸-۴

نشانی: تهران- خیابان انقلاب- روبروی دانشگاه تهران- پلاک ۱۲۰۲
 طبقه ۴ شمالی- نشر عبارت
 تلفن: ۶۶۴۹۰۲۵۳

فهرست مطالب کتاب

۱۱		مقدمه دکتر عباس عباسی طایی
۱۵		پیش‌گفتار مولف
۱۸		■ فصل اول:
۱۹		ادای حروف در زبان عربی مردم عرب ایران
۲۲		تغییرات لغوی ایجاد شده در زبان مردم عرب ایران
۲۳		تغییر حروف در زبان عربی محلی مردم عرب ایران
۲۸		تعریف شعر دارمی و قدمت آن
۳۲		دارمی و محاوره شعری
۳۶		وزن شعر دارمی
۳۷		نقش شعر دارمی در موسیقی و ترانه‌سرایی
۳۸		شعر دارمی و آوازخوانی محلی
۵۰		شعر دارمی در مراسم دینی و مذهبی

■ فصل دوم:

۵۴		نمونه‌هایی از اشعار دارمی با ترجمه و شرح بیت
۵۵		حرف الف
۵۵		حرف ب
۸۹		حرف ت
۹۷		حرف ج
۱۰۴		حرف چ
۱۱۱		حرف ح
۱۱۶		حرف خ
۱۲۵		حرف دال
۱۳۱		حرف ر
۱۳۵		حرف س
۱۳۹		حرف ش
۱۴۳		حرف ص
۱۴۷		حرف ض
۱۵۳		حرف ط
۱۵۵		حرف ع
۱۵۸		حرف غ
۱۶۴		حرف ف
۱۶۶		حرف ق
۱۶۸		حرف ک
۱۷۰		حرف گ
۱۷۵		حرف ل
۱۷۷		

۱۸۱		حرف م
۱۸۸		حرف ن
۱۹۳		حرف و
۲۰۰		حرف هـ
۲۰۵		حرف ی

۲۱۳		منابع و مأخذ کتاب
-----	-------	-------------------

www.ketab.ir

مقدمه

به قلم د. عباس عباسی طایی

"سال‌ها دل طلب جام‌جسم از ما می‌د
آنچه خود داشت زیبگانه تمنای می‌کرد"
(حافظ)

شاید کسی بگوید این بیت حافظ چه ربطی به موضوع کتاب دارد؟ می‌گوییم لطفاً کمی صبر کنید تا پیوند زیبای این بیت پر‌محتوی را با موضوع ببینید.

اغلب اشعار حافظ به گونه‌ای است که با حال و هوای بسیاری از خوانندگان و شنوندگان آن متناسب و گویی مصداق ضرب‌المثل معروف: "جانا سخن از زبان ما می‌گویی" می‌باشد و جان سخن این جاست که ما در سرزمینی زندگی می‌کنیم که در چهار گوشه آن اقوام مختلف با زبان‌ها، فرهنگ‌ها و ادبیات متنوع و پر جنب و جوشی وجود دارد اما - متأسفانه - نه تنها آنها را نمی‌بینیم بلکه چشمان مان را به دروازه‌های جهان بیگانه دوخته‌ایم تا کار تازه‌ای را که غربی‌ها با تبلیغات و ترفندهای گوناگون خود به سوی ما روانه کرده‌اند با ولع بگیریم، ترجمه

کنیم و خوانده و ناخوانده، آنقدر به پایش پول بریزیم تا به چاپ بیست و نهم برسد! اما دریغ از نیم‌نگاهی به اطراف خود، به هموطنان خود به نویسندگان و شاعران جان به لب رسیده‌ای که در طول راه پر پیچ و خم صد ساله، آنقدر از بوته‌های آزمایش گذر کرده‌اند که از پخته شدن و نضج گذشته، تا حد سوختن رسیده‌اند. با وجود عرضه کارهای زیبا و با ارزش دریغ که چون بوق و کرنای غرب را ندارند آثارشان در چهار گوشه این مرز و بوم خاک می‌خورد.

به راستی نمی‌دانیم این درد بیگانگی و ستیز با خود را با که باید گفت؟

مگر فرزندان این سرزمین پهناور، از بیگانگان چه کم دارند؟ تحصیل کرده نیستند؟ که هستند. نویسندگان و شاعران نیستند، که هستند. متعهد و کارآزموده نیستند که البته هستند. پس چرا نباید این سرمایه‌های ملی را به مردم سرزمین خود و به جهانیان معرفی کنیم؟ سرمایه‌هایی که حاصل سوز و گداز اقوام مختلف این سرزمین است و پشتوانه‌های گران‌بهای از فرهنگ‌ها، فولکلورها و زبان‌هایی زنده و غنی چون زبان عربی، ترکی، کردی، بلوچی، ترکمنی، لری و... دارند و هر یک از این ادبیات بر کوهی از میراث فرهنگی ایستاده‌اند و از گنجینه‌های گران‌بهای آن بهره گرفته و آثار ارزنده‌ای به جای گذاشته و می‌گذارند.

اگر به خاطر داشته باشید استقبال کتاب‌خوانان از برگرداندن فارسی کتاب زیبای "حیدر بابا" اثر زنده یاد محمد حسین شهریار، شاعر بزرگ معاصر ایران، نشان داد که زبان‌های اقوام ایرانی چه دفرینه‌های گران‌بهای در دل خود نهفته دارند.

گامی که اکنون آقای "یاسین حاجم‌بجاری" برداشته‌اند کاری بس ارزنده است و می‌تواند نقطه آغازی برای گام‌های فرزندان دو‌زبان قومیت‌های دیگر باشد.

باشد که ادبیات و آثار نویسندگان و شاعران اقوام دیگر این سرزمین را با ترجمه و تألیف به هم و به دیگران معرفی کنیم.

کتاب "آشنایی با شعر دارمی" (از انواع شعر عربی محلی مردم عرب ایران) تألیف آقای یاسین حاجم‌بجاری، زاده شهر سوخته محمره (خرمشهر) این سرزمین شعر و ادب می‌باشد. شهر ضیاء خاقانی، عدنان غریفی و هادی هیالی و دیوار به دیوار آبادان، شهر نسیم خاکسار و قاضی

ریبحاوی و....

وی از حال و هوای آنان تأثیر یافته و مطالعه بسیاری در شعر و ادب عربی داشته و دستی به قلم و سرودن شعر شعبی دارد و تاکنون از رشحات آن "فرهنگ جامع لغات عربی محلی اهوازی" درآمده است و گه گاهی مقالاتی در همین حال و هوای نویسد.

کتاب آشنایی با شعر دارمی که اکنون در اختیار شماست نتیجه بیش از دو سال تلاش این مؤلف عزیز است.

مؤلف نه تنها به معرفی شعر دارمی و ترجمه و شرح صدها بیت از این نوع شعر پرداخته، بلکه به کاوش در گویش مردم عرب ایران پرداخته و موضوع‌هایی چون: واژگان و تاریخچه زبان عربی مردم عرب ایران، لغات لغوی ایجاد شده در زبان عربی مردم عرب ایران، تعریف و انواع شعر دارمی، ادای حروف در زبان عربی مردم عرب ایران و کاربردهای شعر دارمی را در مناسبات مختلف مورد کنکاش قرار داده است.

هرچند که ایشان در مورد "شعر دارمی" در مقامات این کتاب سخن رانده است اما من هم با اجازه شما و ایشان می‌خواهم گلی از این بوستان را به حضورتان کنم:

شعر محلی یا گویشی یا عامیانه مردم عرب جنوب ایران که به "الشعر الشعبي الأهوازی" معروف است دارای انواع متعددی است و در دایره‌های بحور شعر عرب شناور و از لطافت و زیبایی خاصی برخوردار است.

مؤلف این کتاب در مورد تاریخچه شعر عامیانه مردم عرب ایران و شعر دارمی و وجه تسمیه آن شرح مجملی در فصل اول این کتاب آورده‌اند و لذا نیازی به تکرار آن در این مقدمه نیست. شعر دارمی یکی از انواع این شعر محلی است که ویژگی‌های منحصر به فردی دارد. شعر دارمی از تیره تک بیتی هاست. هر بیت دارمی از حیث محتوی و مفاهیم، معادل یک قصیده کامل است؛ به تعبیری می‌توان گفت: یک بیت دارمی از عناصر غنی سازی شده‌ای تشکیل می‌شود. واژگان آن بار معنایی فشرده و آهنگی سلیس، روان و نرم دارد. به عبارتی دیگر یک بیت دارمی از اوج صنعت و قدرت و توانایی هنری شاعر حکایت می‌کند. شاید بتوان

شعر دارمی را "شعر تابشی" نامید. در شعر دارمی، شاعر واقعی، در یک لحظه در برابر تشعشعی
 آنی قرار می گیرد؛ پیام را گرفته در خلسه فرو می رود و ذهن خود را به دست خیال می سپارد.
 سپس از ازدحام هزاران واژه، کمتر از ده واژه را همراه دو قافیه در صدر و عجز بیت می چیند
 و بیت دارمی متولد می شود.

یک بیت دارمی در عین مساحت کم و باده واژه و یا حتی کمتر داستان کوتاهی را در سبک
 سهل و ممتنع عرضه می کند.

آری این است شعر دارمی که آقای یاسین حاجم بچاری برگزیده تا به عنوان هدیه ای به دیگر
 اقوام محترم این مرز و برم تقدیم کند دستش مرزاد و راه او برای کارهای زیبای دیگر هموار باد.

باس عباسی طایی

پیش‌گفتار

برای هر ملت و قومی، ادبیاتی خاص، مرتبه^۱ با گویش و لهجه^۲ زبانی خود وجود دارد به گونه‌ای که اسرار و حلاوت دلنشین این گویش، جز برای صاحبان و متکلمین به آن زبان برای دیگران به نحو شایسته و بایسته قابل فهم و درک نمی‌باشد و در واقع این گونه ادبیات محلی و قومی ناگفته‌ها و دردهای فراوان و محبوس در سینه‌ها را نسل از نسل به صورت شعر و یا محاوره بیان نموده و بسیاری از ناگفته‌ها و آمال و آرزوهای سرکوب شده را به زبان می‌آورد.

شعر دارمی، یکی از صفحات درخشان ادبیات محلی مردم عرب ایران می‌باشد که الحق می‌توان گفت ترجمان صفحات مختلفی از زندگی برای قشرهای مختلف مردم بوده و می‌باشد.

باتوجه به این که کشور ما دارای قومیت‌های مختلف با زبان‌های مادری متنوعی چون عربی، آذری، ترکی، کردی، بلوچی، لری، ترکمنی و... است لذا فهم بسیاری از کلمات و واژه‌ها برای سایر قومیت‌ها و زبان‌ها بدون ترجمه، دشوار بوده و این امر باعث دور بودن و محروم ماندن از زیبایی‌های شعری و ادبی یکدیگر شده است. شعر عربی دارمی مردم عرب ایران نیز، از این امر مستثنی نبوده و به یقین می‌توان گفت که عمده مردم کشورمان و خصوصاً قومیت‌های غیر عرب به ندرت از اوزان شعر عربی محلی عرب‌های ایران و زیبایی و حلاوت و بلاغت آنها مطلع

بوده و یا از آن بهره ادبی کافی برده باشند. اوزان شعری مانند شعر دارمی، شعر ابوذیه، موال، میمر، رکبانی، هات، العتاب، النایل، الموشح، النعی، الزهیری، النصاری، هوسه/ یزله/ جزله) و.... در این راستا بر آن شدم تا با ترجمه اشعار عربی دارمی به زبان فارسی و ترجمه کلمات هر بیت و همچنین شرح موضوعی شعر دارمی، هموطنان و ادب دوستان عزیز را با این شعر زیبا و دلنشین مردم عرب ایران آشنا سازم.

امید آنکه ادبا و شعرای دیگر قومیت‌ها نیز به مصداق آیه شریفه: یا أيها الناس إنا خلقناکم من ذکر و أنثی و جعلناکم شعوباً و قبائل لتعارفوا... اقدام مشابهی جهت نشر ادبیات و اشعار محلی خود با ترجمه به زبان فارسی به عمل آورند.

به یاری خداوند متعال و بعد از اتمام این کتاب و در جلد دوم به ترجمه و شرح وزنی دیگر اوزان شعری معروف و مهم مردم عرب ایران که همان ابوذیه می‌باشد اقدام خواهم نمود.

البته به دلیل این که اشعار دارمی این کتاب از منابع مختلف گردآوری شده است لذا میسر نبود نام سراینده و صاحب هر بیت شعر ذکر شود که بدینوسیله فرصت را غنیمت شمرده ضمن کسب اجازه، پوزش بطلبیم. همچنین از دانشمندان و ادبای محترم عرب ایران و سایر ادب دوستان استدعا دارد چنانچه نواقص و تصحیحاتی در ترجمه و شرح ابیات و کلمات کتاب مشاهده نمایند (یقیناً این نوشتار خالی از اشکال و نقصان نخواهد بود) مراد از اصلاح کاست‌های یاری نموده تا متعاقباً و در اقدامات بعدی ملحوظ گردد.

با توجه به این که هدف نهایی تألیف کتاب حاضر، امکان استفاده قشرهای مختلف جامعه با دانش و سطح تحصیلات متفاوت و برای قومیت‌ها و زبان‌های مختلف است سعی شده است در تألیف و ترجمه اشعار به نوعی عمل شود که همه اقشار بتوانند بهره کافی را برده و به صورت آسان و قابل فهم در دسترس عموم قرار گیرد؛ لذا ممکن است توضیح و ترجمه طولانی یک کلمه یا جمله یا عبارت عربی محلی به زبان فارسی برای هموطنان و دوستان عرب دارای تحصیلات آکادمی پیشرفته عربی ممل و خسته کننده باشد لیکن می‌تواند برای هموطنان غیر عرب و نیز برای هموطنان عربی که بنا به دلایل مختلف از آموزش زبان عربی و مادری خود

محروم بوده و فهم بعضی مفردات و کلمات عربی محلی برای آنها دشوار باشد بسیار ضروری باشد. بنابراین نحوه ارائه کتاب حاضر بدین گونه است که ابتدا شعر دارمی به زبان عربی نوشته شده سپس ترجمه لغوی هر بیت در ذیل هر بیت آورده می شود و سپس شعر از لحاظ موضوعی شرح داده می شود. در پایان شرح موضوعی هر بیت، کلیه کلمات و واژه های به کار رفته به صورت جداگانه ترجمه و مورد ریشه یابی قرار می گیرند تا خواننده عزیز بتواند مفهوم کلی و صحیحی را از هر بیت شعر دارمی داشته باشد و همچنین برای تسهیل در دست یابی به ابیات اشعار دارمی به صورت الفبایی نگارش شده است.

در این کتاب، کلمات عربی هر بیت شعر دارمی به صورت جداگانه به فارسی ترجمه و شرح داده شده اند و از دیگر خصوصیات این کتاب این است که علاوه بر آشنایی با شعر زیبای دارمی، فرهنگ لغاتی با بیش از یک هزار واژه و کلمه عربی محلی با ترجمه و شرح فارسی در دسترس خواننده محترم قرار می گیرد.

در پایان وظیفه خود می دانم از همه دوستان عزیز که در این امر مشوق و راهنمایم بوده اند به ویژه از دوست و استاد گرانقدرم شاعر بزرگ معاصر، جناب آقای دکتر عباس عباسی طایی که ما را مفتخر نموده و زحمت نوشتن مقدمه کتاب را متقبل شده اند تشکر و سپاسگزاری نمایم. خدایا چنان کن سرانجام کار، تو خوشنود باشی و ما رستگار.

یاسین حاجم بچاری

تابستان ۱۴۰۳

اگوست ۲۰۲۴